

Sygn. akt III AUz 204/22

POSTANOWIENIE

Dnia 2 listopada 2022r.

*Sąd Apelacyjny w Warszawie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w składzie następującym:*

Przewodniczący - Sędzia SA Ewa Stryczyńska

po rozpoznaniu w dniu 2 listopada 2022r. w Warszawie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy C. D.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W.

o rentę z tytułu niezdolności do pracy

na skutek zażalenia C. D.

na postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie XXI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 2 czerwca 2022r. sygn. akt XXI U 583/20

p o s t a n a w i a

oddalić zażalenie.

Ewa Stryczyńska

Sygn. akt III AUz 204/22

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 2 czerwca 2022 r. Sąd Okręgowy w Warszawie XXI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych uchylił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w W. z 3 marca 2020 r., nr (...) (pkt 1), przekazał sprawę do rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w W. (pkt 2) oraz umorzył postępowanie (pkt 3). Sąd Okręgowy ustalił, że zaskarżoną decyzją z 3 marca 2020 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W., po rozpatrzeniu wniosku C. D. z 18 listopada 2019 r., odmówił mu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. C. D. złożył odwołanie od powyższej decyzji, w którym wniósł o jej zmianę przez przywrócenie świadczenia rentowego. Sąd Okręgowy dopuścił dowód z opinii biegłych neurologa i ortopedy w celu ustalenia, czy odwołujący się jest niezdolny do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje odzyskania zdolności po przekwalifikowaniu. W opinii biegłej neurolog przy aktualnym stopniu zaawansowania objawów, biorąc pod uwagę stwierdzone u odwołującego się schorzenia, kwalifikacje zawodowe brak jest podstaw do uznania niezdolności do pracy (zarówno całkowitej, jak i częściowej) ze względu na stan neurologiczny. Biegły ortopeda stwierdził natomiast, że odwołujący się jest częściowo niezdolny do pracy do 31 grudnia 2021 r. z datą jej powstania 25 sierpnia 2020 r. Postanowieniem z 23 lipca 2021 r. w związku z dolegliwościami zgłoszonymi przez odwołującego się na rozprawie w dniu 15 lipca 2021 r. Sąd Okręgowy dopuścił dowód z opinii biegłego neurochirurga dla oceny czy odwołujący się jest niezdolny do pracy. W swojej opinii biegła neurochirurg wskazała, po analizie dokumentacji medycznej i po przeprowadzeniu badania neurologicznego, że odwołujący się ze względu na przebyte zabiegi operacyjne z powodu dyskopatii szyjnej jest częściowo niezdolny do pracy od 25 sierpnia 2020 r. (pierwszy dzień pobytu w szpitalu w celu

leczenia operacyjnego) do 31 marca 2022 r. Od 17 do 21 marca 2022 r. odwołujący się przebywał w (...), gdzie 18 marca 2022 r. był operowany. Z zaświadczenia o stanie zdrowia odwołującego się z 21 marca 2022 r. wynika że w chwili obecnej jest niezdolny do pracy z powodu choroby zwyrodnieniowej.

Sąd Okręgowy wskazał, że w postępowaniu sądowym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, które ma charakter odwoławczy i kontrolny, postępowanie dowodowe ogranicza się do sprawdzenia zgodności z prawem decyzji wydanej przez organ rentowy. Badanie takie jest możliwe tylko przy uwzględnieniu stanu faktycznego i prawnego istniejącego w chwili wydania decyzji, a więc w chwili ustalania prawa do świadczenia przez organ rentowy (wyroki Sądu Najwyższego: z 13 września 2005 r., sygn. I UK 382/04, LEX nr 276245; z 25 stycznia 2005 r., sygn. I UK 152/04, OSNP 2005 nr 17, poz. 273; z 5 sierpnia 2008 r., sygn. I UK 20/08, LEX nr 500231; z 10 marca 1998 r., sygn. II UKN 555/97, OSNAPiUS 1999 nr 5, poz. 181; z 3 grudnia 1998 r., sygn. II UKN 341/98, OSNAPiUS 2000 nr 2, poz. 72; z 20 maja 2004 r., sygn. II UK 395/03, OSNP 2005 nr 3, poz. 43; z 12 stycznia 2005 r., sygn. I UK 93/04, OSNP 2005 nr 16, poz. 254 i z 2 sierpnia 2007 r., sygn. III UK 25/07, OSNP 2008 nr 19-20, poz. 293).

Sąd pierwszej instancji podniósł przy tym, że w postępowaniu odwoławczym w sprawach o stwierdzenie niezdolności do pracy sąd weryfikuje ustalenia organu rentowego na podstawie opinii biegłych, która nie zastępuje orzeczenia lekarskiego wydanego w postępowaniu rentowym. Sąd może zmienić decyzję tylko wówczas, gdy jest ona wadliwa, natomiast nie może zastępować organu kompetentnego do jej wydania i we własnym zakresie ustalać prawa do świadczenia. Ujawniona w trakcie postępowania sądowego zmiana stanu zdrowia ubezpieczonego, jako przesłanki prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, nie może prowadzić do uznania kontrolowanej decyzji za wadliwą i do jej zmiany. W celu potwierdzenia takiego założenia ustawodawca dokonał zmiany Kodeksu postępowania cywilnego ustawą z 20 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 121, poz. 1264), dodając § 4 w art. 477¹⁴ k.p.c., zakazujący sądowi wydania orzeczenia co do istoty sprawy na podstawie nowych okoliczności dotyczących stwierdzenia niezdolności do pracy, które powstały po dniu złożenia odwołania od decyzji organu rentowego. Nowy art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. stawia granicę kognicji sądowej w zakresie ocen lekarskich. Przewiduje, że sąd nie może orzekać co do faktów nieznanymi lekarzom orzecznikom ZUS, ujawnionych dopiero w czasie postępowania sądowego, i co do okoliczności, o których lekarze się nie wypowiedzieli. Stosowanie art. 316 § 1 k.p.c. w sprawach, w których zgłoszono odwołanie od decyzji organu rentowego w sprawie świadczenia, do którego prawo uzależnione jest od stwierdzenia niezdolności do pracy, ma charakter szczególny. Ograniczone jest powoływanie się na nowości w zakresie ocen lekarskich pojawiających się dopiero w postępowaniu sądowym. Ograniczenie takie jest uzasadnione instytucjonalnie, gdyż usuwa możliwość wydawania orzeczenia lekarskiego przez lekarzy niebędących lekarzami orzecznikami ZUS, którym funkcja ta została powierzona w art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Według przyjętej konstrukcji, biegli sądowi mogą kontrolować kwalifikację w zakresie niezdolności do pracy, ale nie mogą sami tej kwalifikacji dokonywać, więc ich opinie nie mogą mieć za podstawę nowych okoliczności mających wpływ na ocenę niezdolności do pracy powstałych po wydaniu orzeczenia przez lekarzy organu rentowego. Ubezpieczony powinien być ponownie zbadany przez lekarzy orzeczników, jeżeli przyczyny uzasadniające ocenę stanu jego zdolności do pracy odmienną od orzeczenia, na którym opiera się zaskarżona decyzja, powstały po dniu złożenia odwołania od decyzji organu rentowego, przy czym jeżeli powstały wcześniej, ale po wydaniu orzeczenia przez lekarza orzecznika lub przez komisję lekarską, sprawa w ogóle nie powinna trafić do sądu (art. 477⁹ § 2 k.p.c.).

W obecnym stanie prawnym ustała możliwość wydania wyroku na podstawie dowodu ujawniającego schorzenia nierozpoznane w postępowaniu rentowym lub też istotne pogorszenie w zakresie stanu zdrowia, gdyż opinia biegłego, mająca za przedmiot taki dowód, powodowałaby rozbieżność stanowisk lekarzy Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i biegłych na tle innego stanu rzeczy niż istniejący w chwili wydania decyzji.

Korekta stanu niezdolności do pracy może tymczasem wynikać tylko z odmiennej oceny tych samych, niezmienionych faktów w zakresie charakteru i przebiegu procesów chorobowych oraz ich wpływu na stan czynnościowy organizmu, sprawność psychofizyczną oraz stopień przystosowania do skutków choroby, lecz innej ich oceny ze względu na przedmiot orzekania - zdolności do wykonywania zatrudnienia zgodnego z poziomem posiadanych kwalifikacji,

możliwości dalszego jego wykonywania, a także możliwości przywrócenia zdolności do pracy przez leczenie i rehabilitację lub przekwalifikowanie zawodowe (wyrok Sądu Najwyższego z 9 października 2014 r., sygn. II UK 11/14, LEX nr 1545033).

W taki sposób, zdaniem Sądu Okręgowego, należy podejść do dokumentacji medycznej przedstawionej przez skarżącego w toku postępowania sądowego. Ujawniona w trakcie postępowania sądowego zmiana (pogorszenie) stanu zdrowia ubezpieczonego nie może być co do zasady uwzględniona. Pogorszenie stanu zdrowia ubezpieczonego w stosunku do daty wydania decyzji odmawiającej przyznania mu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, wynikające z ujawnienia się nowych schorzeń albo istotnego pogorszenia dotychczasowych, może stanowić podstawę do wystąpienia z nowym wnioskiem o przyznanie renty z tytułu niezdolności do pracy i wówczas w tym nowym postępowaniu ocenie podlega, czy ubezpieczony spełnia na datę badania go przez lekarza orzecznika ZUS (komisję lekarską ZUS) przesłanki pozwalające na potwierdzenie jego prawa do renty.

Zgodnie art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. w sprawie o świadczenie z ubezpieczeń społecznych, do którego prawo jest uzależnione od stwierdzenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji albo stwierdzenia stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu, jeżeli podstawę do wydania decyzji stanowi orzeczenie lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych lub orzeczenie komisji lekarskiej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i odwołanie od decyzji opiera się wyłącznie na zarzutach dotyczących tego orzeczenia, sąd nie orzeka co do istoty sprawy na podstawie nowych okoliczności dotyczących stwierdzenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji albo stwierdzenia stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu, które powstały po dniu złożenia odwołania od tej decyzji. W tym przypadku sąd uchyla decyzję, przekazuje sprawę do rozpoznania organowi rentowemu i umarza postępowanie. Mając na uwadze to, że pogorszenie się stanu zdrowia ubezpieczonego nastąpiło po dniu złożenia odwołania od decyzji rentowej, Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji.

Odwołujący się złożył zażalenie na powyższe postanowienie, zaskarżając je w części, tj. w zakresie punktów 2 i 3. Wskazał, że przekazanie sprawy do organu jest złą decyzją, gdyż organ nie może być sędzią we własnej sprawie. W ocenie odwołującego się organ nie przyzna się do błędnych orzeczeń. Odwołujący się wniósł o wydanie orzeczenia przywracającego mu prawo do renty od 1 stycznia 2020 r.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Zażalenie odwołującego się, jako bezzasadne, podlegało oddaleniu. Dokonana przez Sąd Apelacyjny kontrola instancyjna zaskarżonego orzeczenia doprowadziła do wniosku, że jest ono prawidłowe.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd pierwszej instancji dokonał trafnych ustaleń faktycznych i przy prawidłowej subsumcji, przyjął właściwą podstawę prawną rozstrzygnięcia uchylecia zaskarżonej decyzji organu rentowego, przekazania sprawy do rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w W. i umorzenia postępowanie w sprawie, z uwagi na wystąpienie nowej okoliczności w rozumieniu art. 477¹⁴ § 4 k.p.c.

Zdaniem Sądu pierwszej instancji, z czym w pełni zgadza się Sąd Apelacyjny, stwierdzone u wnioskodawcy po wniesieniu odwołania pogorszenie się stanu zdrowia dowodzi, że w toku postępowania przed Sądem Okręgowym doszło do istotnej zmiany w stanie zdrowia ubezpieczonego powodującej, że należy poddać weryfikacji dotychczasowe ustalenia co do istnienia u niego niezdolności do pracy. Sąd Okręgowy wskazał, że mające walor nowości okoliczności dotyczące stwierdzenia niezdolności do pracy, które powstały po dniu złożenia odwołania od negatywnej decyzji nie mogą być samodzielnie ocenione przez sąd z zastosowaniem dyspozycji art. 316 k.p.c. przede wszystkim ze względu na kodeksowy zakaz orzekania co do istoty sprawy zawarty w art. 477¹⁴ § 4 k.p.c., który w takich przypadkach bezwzględnie zobowiązuje sąd do uchylecia zaskarżonej decyzji, przekazania sprawy ze względu na ujawnione nowości do rozpoznania organowi rentowemu i umorzenia postępowania sądowego. Oznacza to, że sąd nie może nawet oceniać charakteru tych nowych okoliczności, a więc tego czy dotyczą one schorzeń istniejących wcześniej czy też nowych.

Zgodnie z art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. w sprawie o świadczenie z ubezpieczeń społecznych, do którego prawo jest uzależnione od stwierdzenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji, a podstawę do wydania decyzji stanowi orzeczenie lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych lub orzeczenie komisji lekarskiej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i odwołanie od decyzji opiera się wyłącznie na zarzutach dotyczących tego orzeczenia, sąd nie orzeka co do istoty sprawy na podstawie nowych okoliczności dotyczących stwierdzenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji, które powstały po dniu złożenia odwołania od tej decyzji, lecz uchyla decyzję, przekazuje sprawę do rozpoznania organowi rentowemu i umarza postępowanie.

Stanowisko takie znajduje potwierdzenie w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z 18 grudnia 2014 r., wydanym w sprawie o sygn. II UK 96/14, w którego uzasadnieniu Sąd Najwyższy rozróżnia sytuacje, gdy nowe schorzenie lub pogorszenie stanu zdrowia powstaje na różnych etapach procesu. W sytuacji gdy staje się to w toku procesu przed Sądem pierwszej instancji to Sąd ten ma obowiązek zastosowania art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. Biorąc zatem pod uwagę to, że sytuacja odwołującego się w obecnym stanie faktycznym uległa zmianie, zasadnym jest zastosowanie przedmiotowej instytucji. Zwrócić należy uwagę, że przepis art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. odnosi się wyłącznie do nowych okoliczności dotyczących stwierdzenia niezdolności do pracy, której istnienie jest tylko jednym z warunków nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy (art. 57 ust. 1 pkt 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych). Pamiętać należy także o tym, że art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. dotyczy określonej kategorii spraw, a mianowicie takich, w których odwołanie od decyzji, której podstawę stanowi orzeczenie komisji lekarskiej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, opiera się wyłącznie na zarzutach dotyczących tego orzeczenia. Ustawodawca wyraźnie określił, że spór dotyczyć musi wyłącznie kwalifikacji stanu zdrowia ubezpieczonego na podstawie przesłanek niezdolności do pracy wynikających z art. 12 i 13 ustawy emeryturach i rentach z FUS i to kwalifikacji dokonanej na podstawie orzeczenia komisji lekarskiej, skoro odwołanie ma się opierać „wyłącznie na zarzutach dotyczących tego orzeczenia”. Przepis ten dotyczy spraw, w których ubezpieczony nie zgadza się z oceną jego stanu zdrowia wyrażoną w tym orzeczeniu, która powoduje, że na dzień wydania decyzji nie spełnia on - według organu rentowego - jednego z warunków koniecznych prawa do renty. Okoliczności dotyczące stanu zdrowia z okresu po wydaniu decyzji, co oczywiste wykraczają więc poza zarzuty dotyczące orzeczenia komisji lekarskiej, na podstawie którego wydawana jest decyzja. Konsekwentnie zatem w art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. mowa o „nowych okolicznościach”, które, choć powstałe po wniesieniu odwołania, mają znaczenie dla oceny stanu zdrowia do dnia decyzji.

Wynikającą z art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. możliwość uchylenia decyzji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania organowi rentowemu, przy jednoczesnym umorzeniu postępowania warunkuje występowanie w sprawie „nowych okoliczności” dotyczących niezdolności do pracy, względnie niezdolności do samodzielnej egzystencji powstałych po dniu złożenia odwołania od wydanej przez organ rentowy decyzji. Przepis ten stanowi zatem wyjątek od zasady oceny wydanej przez organ rentowy decyzji, przez Sąd według stanu rzeczy istniejącego w dniu jej wydawania. „Nowe okoliczności” to zarówno schorzenia istniejące przed wydaniem decyzji, lecz wykazane przez ubezpieczonego dopiero po wniesieniu odwołania do sądu albo ujawnione na podstawie badań lekarskich w trakcie postępowania sądowego i których nie oceniał ani lekarz orzecznik, ani komisja lekarska organu rentowego. Jeśli ujawnią się one w późniejszym czasie, w ocenie Sądu Apelacyjnego, należy dopuścić możliwość ponownego przekazania sprawy do etapu postępowania przed organem rentowym po to zasadniczo, aby organy orzecznicze Zakładu Ubezpieczeń Społecznych mogły dokonać ponownej oceny stanu zdrowia odwołującego z ich uwzględnieniem. Tym samym ocena „nowych okoliczności” przez organy orzecznicze Zakładu Ubezpieczeń Społecznych może doprowadzić do zmiany pierwotnego stanowiska organu rentowego i zakończyć zaistniały w sprawie spór.

Mając powyższe na uwadze, zasadne było uruchomienie w przedmiotowej sprawie przepisu, którego wprowadzenie miało na celu umożliwienie wszczęcia procedury orzeczniczej przed organem rentowym weryfikującej ujawnione w postępowaniu sądowym „nowe okoliczności dotyczące stwierdzenia niezdolności do pracy”, zwłaszcza że mogą one prowadzić do zmiany decyzji organu rentowego.

W rozpoznawanej sprawie nowe okoliczności dotyczące stanu zdrowia wnioskodawcy zostały ujawnione przed Sądem Okręgowym i w tym zakresie wystąpiła konieczność zweryfikowania wskazanych przez odwołującego się okoliczności (jego stanu zdrowia) również przez organ rentowy. Z wydanej w toku postępowania sądowego opinii biegłego sądowego o specjalności z zakresu neurochirurgii wynika bowiem, że ubezpieczony już po wydaniu zaskarżonej decyzji podjął leczenie operacyjne schorzenia w postaci dyskopatii szyjnej. Pierwszy pobyt odwołującego się w szpitalu w celu leczenia operacyjnego miał miejsce 25 sierpnia 2020 r. Spondyloza szyjna odwołującego się była operowana 18 marca 2022 r. Powyższe, w ocenie Sądu Apelacyjnego, dowodzi, że stan zdrowia ubezpieczonego uległ zmianie - pogorszeniu. W związku z tym, zdaniem Sądu Apelacyjnego, powinien zostać poddany ocenie medycznej w postępowaniu orzeczniczym przed organem rentowym. W sprawie oczywiste jest bowiem, że wystąpiła nowa okoliczność w zakresie stanu zdrowia ubezpieczonego, która nie była brana pod uwagę w toku postępowania przed organem rentowym, i powinna być przedmiotem oceny lekarzy specjalistów na etapie postępowania orzeczniczego.

Bez znaczenia dla powyższego pozostają twierdzenia ubezpieczonego, które zostały podniesione w zażaleniu. Jeśli organ rentowy ponownie wyrazi negatywną dla odwołującego się ocenę jego zdolności do pracy, to ubezpieczony będzie miał prawo złożenia ponownie odwołania, które zostanie rozpatrzone w postępowaniu sądowym.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny, uznając zaskarżone rozstrzygnięcie za prawidłowe, a wywiedzione zażalenie za niezasadne, na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 397 § 3 k.p.c., postanowił jak w sentencji.

SSA Ewa Stryczyńska